

Szekulity Peter riportja:

EZ IS MAGYARORSZÁG

BÁTOR LEVELEI

Elővettem az irányítószám-jegyzéket, hogy kinézzek belőle egy községet, "ahová a madár se jár". Olyat kerestem, aminek az a nevezetessége, hogy nincs híres szülőtte, nem emlegetik senkiről, semmiről. Betűrendben haladva Batmonostor és Battonya között Bátor nevű falucskára bukkantam. Ez lesz az, gondoltam. Irányítószáma 3336, ez Heves, ezek szerint Heves megyében találok.

Sebbel-lobbal összekapom magam, és odautazom. A község postája érdekel, az, hogy kikkel, kivel leveleznek a batori emberek? A kuckó méretű postahivatal kedélytelen mindenese, aki vezető is, beosztott is, nem nagyon érti, mit akarok, vagy ha érti, nem érdekli. Arcáról leri: elég a maga baja, személyemet unja. Távbeszélőjegyet húz maga elé, és felfirkantja rá a kézbesítő nevét: Laskovits Józsefné, Petőfi utca 29. Forduljon hozzá, szól fáradtan, s várja, hogy távozzam.

Ismerkedve a hegyek között megbúvó falucskával, Botond termetű legény kerül elem, és pénzt ígér, ha megtanítom írni. Tizenkilenc éves, szobafestő, és három kislánytól kap levelet: az egyik gimnazista, a másik ápolónő, a harmadik csomagoló az egri dohánygyárban. Személyiigazolványában fényképet őriz mindegyikről.

-Maga analfabéta? - nézek rá részvevően.

-Fenét - feleli hetykén az én Botondom.

-Hát akkor?

-Nem tudok fogalmazni, és cikis, hogy mindig a nővéremhez kell fordulnom. A nőlegénye leveleiből másolom ki a szebb részeket, csak annyit változtatok a gyönyörű szövegen, amennyit okvetlen kell.

Ötszáz forintot ígér, diktáljak le neki egy normális szerelmeslevél-mintát. Ráadásul sört is annyit ihatok, amennyi belém fér.

Nem nevetek.

A magyar fogalmazni nem tudó nemzet. Ismerek diplomást, aki képtelen magát írásban kifejezni, nem tud leírni három épkezláb mondatot. Bátor községben néhány ember elárulta, hogy az első mondat után megáll a tudománya, s kezdődik a töprengés, a káromkodás, a fejkavarás. A fogalmazás jobban megizzasztja a népet, mint a maszkeolás. Egy korszerű levélmintagyűjtemény biztos sikert aratna, s oly kapós volna, mint a szakácskönyv. A szerelmi levelezőt valamikor ujságban hirdették, s utánvétellel házhoz küldték, hogy a Botondokat megkíméljék a gondolkodástól.

-Megegyeztünk? Ezret kap, jó? - igéri nagyvonalúan az én nyilván fülig szerelmes Botondom.

Megfordul a fejemben, hogy fogalmazó kisiparosként nyilván többet keresnek: megyek a tanácshoz, s ipart váltok. Szolgáltatás lehetne az is, s nagy szükség lenne rá. A batori fiatalok három hullámban hagyták el falujukat. Az első csapatot elvitték a fényes szellők, a másodikat az ipar vonzotta, a harmadik ment magától. Ugyhogy az országban mindenkinek van valahol valakije, a bérfogalmazás tehát nyilván jól jövedelmezne.

Szecs-kóné a nagy költözködés, az új népvándorlás során két fiát "vesztette" el. Az egyik Nagyatádon, a másik Egerben él. Unokái tovább osztódtak, egyik itt tanul, s az idős asszony immár az egész országgal levelez, s Laskovitsnétől minden nap megkérdezi: "Kedvesem, nincs levelem?" Várja Egerből, Szegedről, Kaposvárról, Nagyatárról, Budapestről.

Sóhaj.

-Nem irnak. Fáj, nagyon fáj. Még a disztáviratomra se válaszoltak.

Ez a szomorú falusi asszony hetvenhat éves, tizenhat esztendeje él egyedül, s fájlalja, hogy nem kap levelet hetek óta. Pedig, hogy várja. Szomszédasszonya, Baki Vendelné szerencsésebb és derűsebb: Jászberényben élő lánya minden héten ír néhány sort. Reménykedve ujságolja: "Az éjjel galambokkal álmodtam, biztos utban van megint egy levél." A posta öröm és esemény, kedden felbontja, egész héten olvassa, hétről hétre ez a szórakozása, kikapcsolódása.

Czobolya Imréné férjével a Dunántúlról került Bátorba, ők többnyire az adáni és a siófoki rokonoktól várnak híreket. Czobolyáné panaszkodik: rossz levélírók. Mióta az apja meghalt, egy sort se kap tőlük.

Ahány ház, annyi szokás. Egyik családban a férj, másikban a feleség reszortja a levélírás. Leginkább azonban az iskolás korú gyermekek dolga. Gyakorolják is szorgalmasan. A batori gyerek negyedik korában levelező partnert keres. Bőngészgetik az ifjúsági lapokat, és azon keresztül teremtenek kapcsolatot a hasonló koruakkal. Barna Gyöngyi kisdíák az egri Kovács Annával és a füzesabonyi Balogh Erikával levelez. Ahogy mindezt "áttekintem", egyre jobban restelkedem. Eszembe jutnak adósságaim. Restanciáim. Átkozottul rossz levélíró vagyok, csodálom az én tököli Gazsi barátomat, aki karácsonykor harminckilenc üdvözlő lapot menesztett a szélrózsa minden irányába, és galambászként nyilván akkor se jönne zavarba, ha megszűnne a posta.

Ez a földim negyedszázada költözött Tökölre, de régi falujával változatlanul meghitt viszonyban maradt, és egykor volt szomszédjával "levélileg" jár össze. Gazsi számára ez a hűség és a ragaszkodás. Napra készen tudja, hogy mi ujság otthon a Temetősonon, és a Dózsa utcában. Nem venné szívére, ha elfelejtenék, ha azt hinnék róla, hogy a nagyvilágban csak úgy elkeveredett, s elfújta a szél, mint a falevelet. Küldi is szorgalmasan az üzeneteket, mintha csak sejtene, hogy az ember örökre és végérvényesen akkor szakad el a falujától, ha nincs kivel levelezzen.

Turcsányi József kisiparos édestestvére, Turcsányi Miklós bizony "valahol elkeveredett". El-e, hal-e? "Azt se tudjuk, hol lakik' hol dolgozik" - mondja Balkovics Jánosné, az unokahúg, aki már több mint tiz esztendeje levelez egy "fogadott" rokonnal, az ungvári Szalai Erzsébettel.

Leesik az állam.

-Fogadott rokon? Hát ilyen is van?

-Ne csodálkozzon, persze, hogy van. Maga még sose hallott róla?

Tőredelmesen beismerem, hogy nem, és elismerem, számomra e hazának minden pontja tartogat még meglepetést. Az asszonyka elárulja: haszna is van annak, hogy a falutól sokan elszakadtak, mert így sokan fognak tollat, kényszerűségből. G. néni például évek hosszú során írásból-olvasásból azt a keveset is elfelejtette, amit az iskolában tanult. Aztán az unokája kedvéért a hetvenes években újból ráfanyalodott a betűvetésre. A címzett Budapesten él, ott dolgozik, s a nagymama vasárnapról vasárnapra küldi óhaját: "Drága gyermekem, imádkozom érted, isten vezéreljen virágos utadon." A borítékot egy utcabeli fiatalasszony, a varronő címezi meg neki. Zoli-

ka, a huszoneves unoka könnyed stílusban, kissé hányaveti hangnemben válaszol a mamának: "Nagybátyám vasárnap levágta unokaöcsém haját, majd megkért, hogy az enyémet is levághassa. Nekem jó szívem van, és nem tudtam neki nemet mondani, így aztán új frizurám van, ami a regitől a hosszában igen különbözik, mert túl rövid, de egyáltalán nem hosszú. A nénem kijelentette, hogy húsz évet fiatalodtam. Ettől rögtön tudtam, hogy így egy hülyegyereknek látszom."

A levelek elsősorban családi eseményekről tudósítanak, de olykor napilapot helyettesítenek. Nagydorogon kilöktek valakit a vonatból, a támadókat Sárbogárdon lefogták, s három nap múlva egy ottani sógor jóvoltából mindezt már a batoriak is tudták. A lányok körében elterjedt szokás Donald kacsát, fecskét, nyuszt, bölcsődei jelet rajzolni a szöveg alá aláírás helyett.

Ebben a községben emberemlékezet óta asszony vagy lány, tehát nő a kézbesítő, úgyhogy a plakáton látható derűs postásbácsi errefelé ismeretlen. Laskovitsné két esztendeje vette nyakába a falut, meg az öblös postastáskát.

-Azóta hova nem vitt semmit? - kérdezem.

-A Marx Károly utca 11. az egyetlen ház, ahová még nem tettem be a lábam.

Divatba jött a postaláda, ahol nincs, ott Laskovitsné a kijelölt helyre, az eresz alá, a konyhaablakba és más rejtékhelyekre dugja a küldeményeket. "Berecz Anna Egerbe jár dolgozni, az ő leveleit mindig az autóbussmegállónál kézbesítem, úgyhogy mielőtt fölszállna az autósra, kézhez kapja. Szeretek örömet szerezni" - mondja Laskovitsné.

Legtöbb levelet mindenkor, minden időben Bátor katona fiai küldik a községbe. Montvai Andrásné annak idején katona urától tizennégyet szokott kapni egyszerre. A szerelmi hév grafomániára sarkallja az embert. Montvai András alighanem menetelés közben is irt, valószínűleg rekord, a levelezés örökös batori bajnoka - mentiségére szolgáljon, hogy mióta leszerelt, nem ír sehová.

Autóbussz dudál, hangja emlékeket ébreszt bennem. Gyermekkorom felejthetetlen postásbácsija, Tóni bácsi egyenruhában, csomagokkal megpakolt, zöldre festett fakullos targoncát tölt maga előtt. Fordult egyet reggel, fordult délben, fordult este. "Pontos, mint az óra" - mondták róla. Abban az időben a csomagokat, a leveleket az autóbussz szállította. Három-négy levél ment el naponta, a kézbesítő nem szakadt meg a munkában. Ugyan hol őrizhetik most ezt a gondosan karban tartott targoncát, melynek rangját derék tanítómesterünk, Váralljai tanító úr ekképpen ecsetelte előttünk: "Fiaim, a tragacs és a targonca kettő. A kanász targoncája tragacs. Tóni bácsi tragacsa viszont targonca."

Valahol autórádió bömböl, népszerű magyarnóta-énekesünk mintha rendelkezésre tenné, pont jókor dalolja: "Nem jön levél..." Ide jön. Havonta mintegy félezer, a félezer-nél alig valamivel több lelkes községben, tehát mindenki kap egyet-egyet. Ennyit el is küldenek. (Azért ennyit, mert még nincs "fogalmazó" kisiparos.) A postásautó éppúgy menetrend szerint közlekedik, mint az autóbussz és a munkásjárat. Este megvárom. Erdők között, omladékok tövében, patak mentén kanyarogva és festői vidéken haladva reggel hozza, este viszi a küldeményeket. A civilruhás kíséző, oldalán pisztolytáskával átveszi, illetve átadja, Laskovitsné átadja, illetve átveszi a küldeményeket és viszontlátásra. Mindennap találkozhatnak, de egymásnak még a nevét se tudják.